

Panangprotektar ya Padur-as isnan Nainsigudan ay Lako ya Serbisyo isnan Online

Isnan napasas ay mensinilpuwan nan kailli-illis nan batawa, umad-ado nan nainsigudan ay umili ya il-ili nan maisilpo isnan digital ay ekonomya ay nakasanggir isnan internet ya online tapno malako nan produkto ya serbisyo da. Nan panangsanggir isnan online et makaited is baro ay paggalansyaan para isnan nainsigudan ay ilili ay kawad-an nan babassit ya dakkell-bassit ay bisnis et mausal nan kakwasdatuna ay mangpaanawa is maabot nan bisnis da babaen isnan diretso ya nalaklaka ay ikkan mang-edan isnan lumako. Ngem snan napasas ya nalawlaway ay panang-edan isnan lumako, wada nan masapul masango panggep isnan karbengan para isnan panangsanikwa is laing. Numanpay ado nan paggawisan nan menbisis isnan online, masapul ay masapa ay ilaen nan nayda nainsigudan ay umili ya ili nan ikkan ay mangpadur-as isnan umannatop ay panangsango isnan karbengan para isnan panangsanikwa is laing tapno maprotektaran nan interests da isnan online.

1. Ipalista yo ta keddeng kayo as kakwa (trademark) nan ngadan nan bisnis yo, nan logo ya ngadanas nan internet modya “domain name/internet address)

Nan umuna ay ikkan nan men-ilako isnan **online** et nan mensapo is “*online presence*” – tapno maila nan kawadan nan bisnis mo isnan *online*. Maisigurado nan *online presence* babaen isnan pananglako is ngadan isnan online (domain name/internet address) ya men-eket as gawis ay website ay mang-usal isnan ado ay mabalin usalen ay lamenta ay it-ited nan naduma-duma ay “online platforms” kaneg nan “social media”. Malaksid isnan ngadan nan bisnis, mabalin gedan ay mausal nan “trademarks” ay mangprotektar isnan logo, ngadan nan produkto ya nan teken ay us-usalem ay markan di produktom isnan online. Nu wada et “trademark’ mo, usalem na. Ipaguyam ya ipablaak mo nan trademark ya trademark notice (@, TM ya tapin di markam) isnan produktom isnan am-in ay usalem ay “online business platforms” modya kail-an nan bisnis mo isnan online.

2. Usalen nan copyright modya industrial designs ay mangprotektar isnan sinapo yo ay kabuyaanan ya bokod yo ay maikabil/maimarka ay ngadan nan bisnis yo isnan online

Nan itsulan (design) nan website modya webpage et mabalin ay protektaran (ta adi usalen di teken) babaen isnan “copyright” modya “industrial design”. Dagus ay mausal nan copyright ay mangprotektar isna ngem nan industrial designs et masapul maipalista modya maipa-register. Protektaran gedan nan copyright am-in ay maikabil isnan website kaneg nan maisulat, pitsol, video, kanta, ya nan tapina. Maipagtek isnan am-in ay mang-usal isnan wadas nan website ya tapin di social media ay pinprotektaran nan copyright ay maila isnan kausalan nan “copyright notice” – nan simbolo ay © modya isulat nan “Copyright” isnan am-in ay “page” ay wadas nan website. Mabalin ay men-usal as “watermark” isnan am-in ay pitsol ay maipaila tapno naligligat ay makopya. Adi maen us-usal as “high resolution” ay pitsol isnan online.

3. Adi en itaptapi nan iyadin di kultura ay maibala, nan siklito, nan sagrado modya nabalor unay isnan ili ay aped maipabplaak isnan online

Inalamid nan internet ay nalaka ay maipagtek am-in ay banag ya kaamuan babaen isnan mangpindutan laeng isnan keys di computer. Numanpay protektaran nan linteg di bisnis nan maipablaak ay nabalor ay kaamuan (trade secrets), kaneg nan ikkan ay mangsapo, ya tapin di technique, addang ya tapin di ikkan ay mang-eset isnan lako modya gintek ay ikkan, masapul ay wada naan-anay ay addang tapno maisiklito datuna. Kaneg nan imbes ay maipaila am-in nan ikkan ay mang-eset isnan produkto, ibaga et kedeng nu ento kaal-alamidana. Nu kasapulan, isigurado ay nan deyda mangil-ila modya mangmementinar isnan kawadan nan bisnis online, kaneg nan empleyados, nan mangsapsapos nan website modya “hosts” et gintek da nan adi koma kaibalbala panggep isnan bisnis ya nan ili. Ilaen ta nan tulag isnan adi koma kaibalbala panggep isnan bisnis et wadas nan kontratan nan eempleyado ya nan katulagan ay pinilmaan nan kakadwam isnan bisnis.

4. Ipagtek isnan am-in nan kinait-itken ya kinatet-ewan nan balor nan produkto ya serbisyo

Badangan nan lumako ya nan pasurot isnan social media tapno gintek da nan kayat ay kanan ya kinabalor nan produkto ya serbisyo babaen isnan panang-usal isnan usto ya maawatan ay “digital storytelling strategies”. Nan “digital storytelling” modya ikkan ay mang-istolya babaen nan mabuyas nan nayda gadget et makaited is koneksyon ya gawis ay riknan nan menbuya ya palakaena nan ikkan ay mangipagtek isnan kaamuan panggep isnan kinateken ya kinabalor nan produkto ya serbisyo ay mailaklako ya nan silpon datuna isnan nainsigudan ay kaamuan ya nan ili ay nagapuan da. Nan nayda maikkan ya mausal ay “strategies” et mapapigsa babaen isnan panang-usal isnan tapin di kail-an nan karbengan isnan panangsanikua is laing kaneg nan malka ay mangpaneknek isnan kakwa isnan produkto modya serbisyo (certification marks) ya mangisigurado gedan isnan kagtekan nan produkto (brand recognition) ya mang-ingato isnan gintek nan publiko panggep isnan kinatet-ewa ay gawis ya nan tapin di kalidad nan nayda lako ay

nausalan nan malka ay naay. Isnan kegtuna, mausal datuna ay malka ay mangiyadal isnan nagapuan ya maiyadal ay kammuan ay mabalin ay adi kargaen nan karbengan isnan panangsanikua isnan laing.

5. Bantayan ya aktibo ay protektaran nan kargan nan online mo

Rebengngem nan mangbantay isnan web tapno adi aped usalen nan maid pammalubos na nan kargan online mo ya nan sanikwa ay protektaran na karbengan isnan panangsanikwa is laing. Nu wada karbengam isnan panangsanikwa is laing, ipablaak mo na, babaen isnan panang-usal isnan trademark ya copyright notices ay usto, nait-itken ya isnan am-in ay mabalin ay kausalana. Nenemnemem ay nan mangipatungpal isnan karbengan isnan panangsanikwa is laing nu nalabsing et nangina. Dat isnan tapin di kaso, nan kalakaan ay ikkan nu nalabsing na et nan mangkaan isnan naikabli isnan web ay us-usalen di teken. Wada tapin di website ay wada makinbiang isnan mangil-ilas nan menlabsing et mabalin ay maibaga ken daida nan reklamo ta imbestigaren da dandapay kaanen isnan web nan aped us-usalen di teken.

6. Usalen nan nawawada ay rekurso ya mausal para isnan babassit ya dakkell-bassit ay bisnis (SMEs) ya nan wadas nan bisnis ay nainsigudan ay umili ya il-ili

Nangina nan menpa-register ya mangipatungpal isnan karbengan isnan panangsanikua is laing. Numanpay adi maited nan Traditional Knowledge Division nan WIPO nan legal advice ya panagbadang is kausalan datuna, mabalin ay bumadang isnan kai-referan nan nainsigudan ay umili ya il-ili ay SMEs ya wadas nan bisnis ta makalibli modya mabadangan isnan serbisyo-legal nu wada kabalina. Makontak nan Traditional Knowledge isnan email na grtkf@wipo.int.

Para isnan tapin di kaamuan isnan ikkan di karbengan isnan panangsanikua is laing ay makabadang isnan nainsigudan ay SMEs ya wadas nan bisnis, ilaen nan sumaganad ay nai-publish isnan baba ay naisulat isnan English:

Panangprotektar ya panangpadur-as isnan kultura yo: Praktikal ay mangisulo isnan nainsigudan ay umili ya il-ili ay mang-usal isnan karbengan isnan panangsanikwa is laing

Karbengan isnan panangsanikwa is Laing ya nan Ugalin di Umili, nan pabuya da, ya nan pyasta da ay kail-an di kultura da: esang ay praktikal ay mangiturong

Background Brief 5: Karbengan isnan Panangsanikwa is Laing ya nan Nainsigudan ay Sapuen di Ima

Mangimalka – Umuna ay sulsulo panggep is Trademarks para isnan Babassit ya Dakkel-Bassit ay Bisnis

Gawis ay Kabuyaan: Umuna ay masulo panggep di Industrial Designs para isnan Babassit ya Dakkel-Bassit ay Bisnis

Nalaing ay ikkan di Menboliw: Umuna ay masulo Panggep di Copyright ya tapin di karbengan para isnan Babassit ya Dakkel-Bassit ay Bisnis

Panangboliw isnan Masakbayan: Umuna ay masulo panggep di Patents para isnan Babassit ya Dakkel-Bassit ay Bisnis

World Intellectual Property Organization
34, chemin des Colombettes
P.O. Box 18
CH-1211 Geneva 20
Switzerland

Tel: +41 22 338 91 11
Fax: +41 22 733 54 28

To contact WIPO's External Offices
visit www.wipo.int/about-wipo/en/offices

© WIPO, 2022

Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

The CC license does not apply to non-WIPO content in this publication.

Cover: unsplash.com / © Oriento,
© Alice Pasqual, © Paul Zoetemeijer,
© Federico Beccari;
Getty Images / © Frans Lemmens

DOI: 10.34667/tind.46511